

ಅಮೆರಿಕದ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯಂಗ್ಯಚಿತ್ರದ ಜನಕನೆಂದೇ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದ ಥಾಮಸ್ ನ್ಯಾಸ್ ರಚಿಸಿದ ಒಂದು ವ್ಯಂಗ್ಯಚಿತ್ರ ಕೆರಳಿಸಿತು. “ಅಂಥ ಚಿತ್ರಗಳಿಗೆ ಧಕ್ಕಾರ. ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ನನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಏನೇ ಬರೆದರೂ ನಾನು ತಲೆಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಚುನಾಯಿಸಿದವರು ಓದಲಾರರು. ಆದರೆ, ಅವರು (ಇಂಥ) ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ನೋಡುತ್ತಾರೆ!”

ನ್ಯಾಸ್‌ನ ವ್ಯಂಗ್ಯಚಿತ್ರ ‘ಜನತೆಯ ಹಣವನ್ನು ದೋಚಿದವರು ಯಾರು?’ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹೊಡೆಯುವಂಥ ವಿವರಗಳೊಡನೆ ಟ್ವೀಡ್ ಮತ್ತು ಅವನ ಸಹಪರ್ತಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಬೆರಳು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವ ಹಾಗೆ ಚಿತ್ರಿಸಿತ್ತು. ಮರ್ಸಿ ಟ್ವೀಡ್ ವಿಚಾರಣೆ ಎದುರಿಸಲಾಗದೆ 1873ರಲ್ಲಿ ಸೈನಿಗೆ ಓಡಿಹೋದ. ಒಬ್ಬ ಸ್ಕಾನಿಷ್ ಅಧಿಕಾರಿ ಥಾಮಸ್ ನ್ಯಾಸ್‌ನ ಇನ್ನೊಂದು ವ್ಯಂಗ್ಯಚಿತ್ರದಿಂದ ಟ್ವೀಡ್‌ನನ್ನು ಗುರುತು ಹಿಡಿದು ಅವನನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದ. ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಟ್ವೀಡ್ ನ್ಯೂಯಾರ್ಕ್ ನಗರದ ಲಡ್‌ಲೋ ಸ್ಟ್ರೀಟ್ ಜೈಲಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ತ. ವ್ಯಂಗ್ಯಚಿತ್ರಕಾರ ತನ್ನ ಚಿತ್ರಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅಂಥ ದುರ್ಗತಿಯುಂಟಾಗಲೆಂದು ಅಶಿಸಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಏನು ಮಾಡುವುದು, ಪುಟ್ಟ ವ್ಯಂಗ್ಯಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವ ಶಕ್ತಿಯೇ ಅಂಥದು.

ನಾನೀಗ ನಿಮ್ಮನ್ನು ‘ಕಾರ್ಟೂನ್’ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಬ್ರಿಟನ್ನಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತೇನೆ. 1843ರ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರಕಾರ ಪಾರ್ಲಿಮೆಂಟಿನ ಸದನಗಳನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಲೆಂದೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರಾಯೋಜಿಸಿದ ಕೆಲವು ಕ್ಯಾರಿಕೇಚರುಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿತು. ಆ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಾದ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತೆಂದು ಬಗೆದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ‘ಪಂಚ್’ ಪತ್ರಿಕೆಜಾನ್ ಲೀಚ್ ಎಂಬವನು ಬರೆದ ಒಂದು ರೇಖಾಚಿತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿತು. ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವನು ಚಿಂದಿ ತೊಟ್ಟವರ, ಹಸಿವಿನಿಂದ ಕಂಗಾಲಾದವರ ಒಂದು ಗುಂಪು ನಯನಮನೋಹರವಾದ ಪೇಂಟಿಂಗುಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದ. ಅದಕ್ಕೆ ‘ಪಂಚ್’ ಪತ್ರಿಕೆ

ನೀಡಿದ್ದ ಶೀರ್ಷಿಕೆ: ‘ಬಡವರು ರೊಟ್ಟಿ ಕೊಡಿ ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಸರಕಾರ ಅವರಿಗೊಂದು ಚಿತ್ರಪ್ರದರ್ಶನ ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತದೆ!’. ಜಾನ್ ಲೀಚ್ ಆ ಚಿತ್ರಕ್ಕೆ ‘ಕಾರ್ಟೂನ್-1’ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ. ಅದು ಮುಂದೆ ಉನ್ನತ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರಬಹುದಾದ ದರ್ಪ, ಆಡಂಬರಗಳನ್ನು ಗೇಲಿಮಾಡುವ ರೇಖಾಚಿತ್ರಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯವಾಗತೊಡಗಿತು. ಕಲಾವಿದ ಜಾನ್ ಲೀಚ್ ‘ಕಾರ್ಟೂನ್’ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಬಳಸುವಾಗ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅದು ಸಮಾಜವೆಂಬ ಟ್ಯಾಪ್‌ಸ್ಟ್ರಿಯಲ್ಲಿರಬಹುದಾದ ಒಳನೇಯ್ಗೆಯ ದೋಷಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಡುವ ರೇಖಾಚಿತ್ರ ಎಂದು ಇದ್ದಿರಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕು. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಕಾರ್ಟೂನ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ನಿಘಂಟು ಕೊಡುವ ಅರ್ಥವೇ ಇದು. ಅದಕ್ಕೂ ಮುನ್ನ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಜೇಮ್ಸ್ ಗಿಲ್‌ರೇ, ಥಾಮಸ್ ರೌಲ್ಫಾಂಡ್‌ಸನ್‌ರಂಥ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಕಲಾವಿದರು ರಚಿಸಿದ್ದ ಈ ಬಗೆಯ ಚಿತ್ರಗಳು ‘ಕ್ಯಾರಿಕೇಚರ್ಸ್’ ಎಂದು ಹೆಸರಾಗಿದ್ದವು.

ಇದೀಗ ನಾನು ಚರ್ಚಿಸಿದ ಜಾನ್ ರೀಚ್‌ನ ಕಾರ್ಟೂನು ವ್ಯಂಗ್ಯಚಿತ್ರಕಾರ ತನ್ನ ಕಾಲದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗಿತಿಗೆ ತೋರುವ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸರ್ವತಂತ್ರ ಸ್ವತಂತ್ರ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೇ ಆಗಿರಲಿ, ಅದು ವ್ಯಂಗ್ಯಚಿತ್ರಕಾರನ ಮತವನ್ನು ಪ್ರತಿಫಲಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡಿ ಹಿಡಿಯುವುದೇ ವ್ಯಂಗ್ಯಚಿತ್ರಕಾರನ ಕೆಲಸ ಎಂಬ ನನ್ನ ಮೇಲಿನ ಹೇಳಿಕೆಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಮಹತ್ವವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಒಂದು ವ್ಯಂಗ್ಯಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡುವ ಪೇಕ್ಷಕನ ಮೊದಲ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯೆಂದರೆ, ಸಮಾಜವನ್ನು ಪೀಡಿಸುತ್ತಿರುವ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಗಾಯವನ್ನು ಕಂಡು ನಕ್ಕುಬಿಡುವುದಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ, ಆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಅರಿವು ಇನ್ನಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದೀತು. ಮುಖ್ಯವಾದ ಮಾತೆಂದರೆ, ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯಂಗ್ಯಚಿತ್ರಕಾರ ತನ್ನ ರೇಖಾಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸದ ಒಂದು ಕ್ಷಣವನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಆ ಕ್ಷಣವನ್ನು ವಿಡಂಬನೆಯಿಂದ ಅತಿಶಯಗೊಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ನೋಡುವವನಿಗೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಕಚಕುಳಿಯಿಡುತ್ತಾನೆ.